

Herintroductie van Lammergieren *Gypaetus barbatus* verloopt langzaam

Martijn de Jonge

Dit voorjaar zijn er zeven onvolwassen Lammergieren losgelaten in de Alpen. Het ging om vogels in de leeftijd van 100 dagen die verspreid over Oostenrijk (2 in het Seebachtal), Frankrijk (2 in de Mercantour en 2 in de Haute Savoie) en Zwitserland (1 in de Engadin) werden uitgezet. Deze vogels moeten de 85 vrij in de Alpen rondvliegende Lammers gaan bijstaan in het creëren van een levensvatbare populatie.

Historie

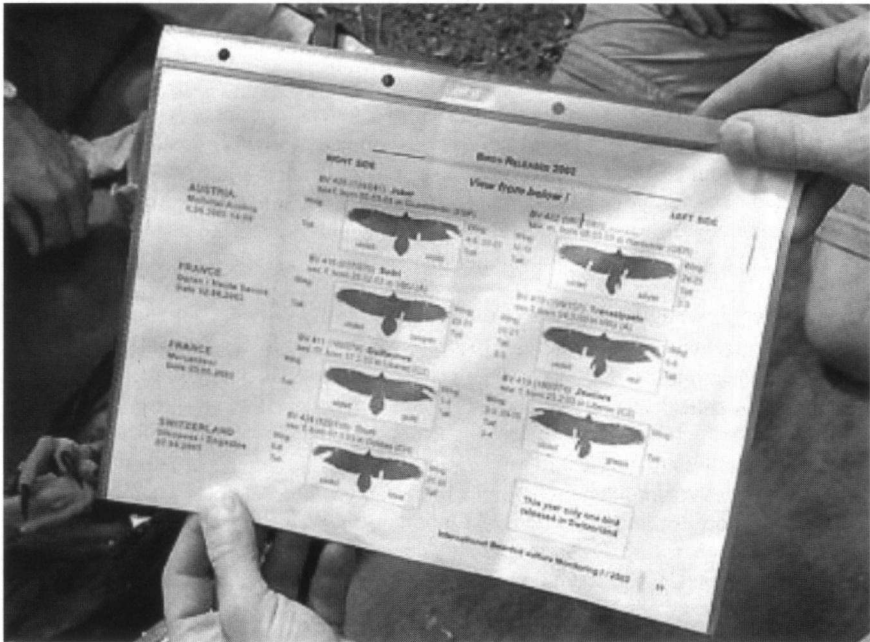
De Lammergier werd eind 19^e eeuw uitgeroeid in de Alpen vanwege zijn vermeende predatie van lammeren (en kinderen). In 1986 waren de inzichten op dat gebied gewijzigd en ging de herintroductie van start. Het project wordt gecoördineerd en geleid door de Oostenrijkse dierenarts Hans Frey, verbonden aan de Weense Universiteit voor Diergeneeskunde. In zijn roofvogelcentrum Haringsee, en in verschillende Europese dierentuinen, worden hiertoe gericht Lammergieren gefokt. Als ouders dienden vogels van de Aziatische populaties die in dierentuinen van onder meer Almaty (Kazachstan) verbleven, en Europese Lammers uit opvangcentra en privé-collecties. Door middel van een groot stamboek werden alle genetische lijnen zo gevarieerd mogelijk gehouden. In Nederland huisvest het Wassenaarse Wildlife Breeding Center van de familie Louwman één paartje dat in de toekomst voor introductievogels moet gaan zorgen. In de jaren tachtig leverde hun volwassen paar vijf jonge vogels die in Frankrijk zijn losgelaten.

In totaal zijn er, sinds de start van het project in 1986, 117 jonge Lammergieren losgelaten in de Alpen. Tot 2003 heeft dat geleid tot de vestiging van negen territoriale paren. De reproductie verloopt echter langzaam. Pas in 1997 vloog de eerste wilde Lammergier uit in de Franse Alpen; deze kreeg de toepasselijke naam 'Phoenix'. Sindsdien vlogen er elk jaarlijks 1-3 wilde vogels uit, met in 2002 een uitschieter van 5 jongen. Tot en met 2003 zijn er minstens 14 jongen op de vleugels gegaan. Opmerkelijk is dat succesvolle reproductie alleen plaatsvindt in Italië en Frankrijk; Oostenrijk en Zwitserland blijven achter.

Praktijk

Voor de introductie worden nissen in rotswanden geselecteerd tussen de 1000 en 2000 meter boven de zeespiegel. Daar worden met schaaпswol kunstnesten ingericht waar de 100 dagen oude Lammers, voorzien van voedsel, aan het eind van het voorjaar worden geplaatst (de Jonge 2000). Vanuit het dal worden de vogels continu geobserveerd en desgewenst van meer eten voorzien, zoals dode ratten en konijnen, aangevuld met schaaп, gems of wild zwijn. Tussen de 120-ste en 130-ste levensdag gaan de vogels op de wicken om vervolgens geruime tijd in het introductiegebied rond te hangen. Tegen de herfst start hun zwerftocht door het Alpengebied. De vogels zijn door de aange-

brachte vleugelmarkeringen individueel te volgen. Dat heeft de afgelopen 16 jaar 20.000 onafhankelijke waarnemingen opgeleverd.

Vóór het uitzetten worden bij elke Lammergier enkele vliegveren gebleekt, en wel op zo'n manier dat er individueel verschillende witte vlakken in vleugel en/of staart ontstaan (hier het zevental dat in 2003 werd uitgezet; Martijn de Jonge). Zodoende zijn ze - tot de eerste complete rui - individueel te herkennen tijdens hun zweefvluchten. Daarnaast krijgen ze ook nog aan elke poot een kleurring.

Lammergier in Noorwegen

Dit jaar kwam de eerste melding van een Lammergier uit Noorwegen. Het was een onvolwassen vogel die op 13 juni 2003 op het eiland Utsira in Rogaland werd gezien en vervolgens verdween. Waarschijnlijk was dit dezelfde vogel die op 26 mei 2003 vanaf het Deense Schagen aan de overtocht naar Zweden was begonnen. Op 16 juni 2003 bereikte een tweede Lammergier Schagen; in tegenstelling tot de eerste vogel, was deze gemerkt en individueel herkenbaar. Het betrof Franz, een vogel in zijn tweede kalenderjaar die in 2002 in Oostenrijk was uitgezet. Nederland werd in 1997, 1998, 1999, 2001 en 2002 door minstens zeven onvolwassen Lammergieren bezocht. Daar zaten drie gemerkte vogels bij, alle afkomstig van Franse introductie-locaties in Haute Savoie en Mercantour. Opmerkelijk daarbij was dat Gélas op 19 mei 1998 bij Amsterdam werd gezien en vijf dagen later alweer terug was in Frankrijk.

Lammergeieren in de Pyreneeën

Afgezien van restpopulaties op Kreta en Corsica bevindt de enige gezonde Europese populatie Lammergeieren zich in de Spaanse Pyreneeën. Dankzij bescherming en bijvoeding weten zich daar 80 paar te handhaven. Samen met de ongeveer 20 paar aan de Franse zijde levert dat een uitdijende populatie van 100 paar op die langzaam uitwaaiert over Spanje. Vogels vanuit de Pyreneeën zwerven naar de bergen bij Burgos in het westen en naar het Moncayo-massief ten zuiden van Zaragoza. In Andalucia, in het zuiden van Spanje, wordt eveneens gewerkt aan de herintroductie van de Lammergeier. Doel is om de gefokte vogels los te laten in de Sierra de Cazorla, waar de lokale populatie in de jaren tachtig van de vorige eeuw verdween. Dit was, buiten de Pyreneeën, de enige restpopulatie in Spanje. Een eeuw terug kwam de soort nog verspreid over alle grotere gebergten van het Iberisch schiereiland voor.

Lammergeier=baardgier=bottenbreker

De Lammergeier wordt in de meeste talen Baardgier genoemd, zoals ook zijn wetenschappelijke naam luidt: *Gypaetus barbatus*. Die naam dankt de vogel aan de baarden die langs zijn snavel naar beneden hangen. Alleen in het Spaans heet hij 'Bottenbreker' (Quebrantahuesos), vanwege zijn gewoonte om botten en wervels van grote hoogte te laten breken op de rotsen. De Lammers doen dit om bij het beenmerg te komen. Door het verspreiden en breken van botten vormen ze de laatste schakel in de voedselkringloop. Nadat vossen, gieren en andere predatoren het vlees en de spieren hebben verorberd, maakt de Lammergeier het karwei af. Vanwege deze specialisatie zijn de dichtheden altijd gering. Zowel in de Pyreneeën als in de Alpen bezetten paartjes territoria van 300 tot 400 vierkante kilometer. Het was dan ook vrij simpel om de Lammergeier honderd jaar terug uit te roeien in de Alpen.

Summary: Reintroduction of Bearded Vultures *Gypaetus barbatus* advances slowly

Following reintroductions of young and immature Bearded Vultures in the Alps since 1986 (117 birds up to and including 2003), small numbers have settled in Austria, Switzerland, France and Italy, raising (up till 2003) a total of 14 fledglings. Concurrent with this increase, Bearded Vultures started to show up in western and northern Europe, as for example 7 individuals in The Netherlands (in 1997-99 and 2000-01) and 2 birds in northern Denmark in 2003 (one of which was presumably the same as recorded crossing the Skagerrak towards Sweden on 26 May 2003; it was recorded in Norway on 13 June 2003).

Literatuur

Frey H., Kurzweil J. & Bijleveld M. (eds.). in serie. Bearded Vulture Annual Reports 1995-2001. Foundation for the Conservation of the Bearded Vulture, Fuchsenbigl, Oostenrijk.
de Jonge M. 2000. Kalkoengieren, Lammergeieren en Zeearenden. De Takkeling 8: 163-165.

Adres: Simonshavenstraat 38, 1107 VB Amsterdam (mjonge@worldonline.nl).